

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО, ДЕКОРАТИВНЕ МИСТЕЦТВО, РЕСТАВРАЦІЯ

УДК 726.04:27-523.4(477.84)]"20"

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2023-3-19>

Наталія ДАЦЮК

аспірант кафедри дизайну і теорії мистецтва, Навчально-науковий інститут мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, Україна, 76018; асистент кафедри образотворчого мистецтва, дизайну та методики їх навчання, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, вулиця Максима Кривоноса, 2, м. Тернопіль, Україна, 46000

ORCID: 0000-0003-2548-3638

Бібліографічний опис статті: Дацюк, Н. (2023). Сучасне сакральне мистецтво в оздобленні історичного храмового середовища (на прикладі церкви Новомучеників українського народу у м. Зборів, Тернопільської обл. *Fine Art and Culture Studies*, 3, 137–145, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2023-3-19>

СУЧАСНЕ САКРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО В ОЗДОБЛЕННІ ІСТОРИЧНОГО ХРАМОВОГО СЕРЕДОВИЩА (НА ПРИКЛАДІ ЦЕРКВИ НОВОМУЧЕНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ У М. ЗБОРІВ, ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛ.)

Мета статті – висвітлити основні напрями та тенденції розвитку сучасного українського сакрального мистецтва на прикладі інтер'єру церкви Новомучеників українського народу у м. Зборів, Тернопільської області, проаналізувати творчість митців, які брали участь в оздобленні храму.

Методологічну основу дослідження становлять комплекс загальнонаукових методів: опис, бесіди, порівняння, спостереження, а також спеціальних методів: мистецтвознавчого аналізу, натурних обстежень, історико-порівняльного аналізу.

Наукова новизна дослідження полягає в аналізі та характеристиці сучасного сакрального мистецтва у храмі Новомучеників українського народу у м. Зборів, Тернопільської області. Введено у науковий обіг дані про авторів, які долучились до оздоблення сакральної будівлі.

Висновки Висвітливши концепцію візуальної організації храмового простору та дослідивши формування стилістичної спрямованості сучасного українського сакрального мистецтва на прикладі оздоблення церкви Новомучеників українського народу у м. Зборів, Тернопільської області, встановлено, що використовуючи новаторські прийоми і техніки у поєднанні з традиційними матеріалами в організації сакрального простору митцям: Володимирі Купецькому, Валер'яну Федоряку, Тарасу Гаталу, Михайлу Зарицькому, Ігорю Калюжному, Тетяні Витягловській вдалось поєднати різні види мистецтва: художню ковку, вітраж, мозаїку, монументальний живопис (стінописи), станковий живопис (іконопис), декоративно-прикладне мистецтво (вишивка), декоративно-ужиткове мистецтво (гобелен), вдалось сформувати сучасну стилістику інтер'єру храму без порушення усталених канонів та традицій.

Ключові слова: сакральне мистецтво, ікона, стінопис, вітраж, мозаїка.

Nataliia DATSIUK

Graduate Student, Educational and Scientific Institute of Arts, Department of Design and Theory of Art, Vasyl Stefanyk Prekarpathian National University, 57 Shevchenka street, Ivano-Frankivsk, Ukraine, 76018; Assistant of the Department of Fine Arts, Design and Methods of Their Training Ternopil National Pedagogical Volodymyr Hnatyuk University, 2 Maksyma Kryvonosa street, Ternopil, Ukraine, 46000

ORCID: 0000-0003-2548-3638

To cite this article: Datsiuk, N. (2023). Suchasne sakralne mystetstvo v ozdoblenni istorychnoho khramovoho seredovyscha (na prykladi tserkvy Novomuchenykiv ukrainskoho narodu u m. Zboriv, Ternopils'koi obl.) [Modern sacred art in the decoration of a historical temple environment (on the exam-

ple of the Church of the New Martyrs of the Ukrainian People in the city of Zboriv, Ternopil region)]. *Fine Art and Culture Studies*, 3, 137–145, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2023-3-19>

MODERN SACRED ART IN THE DECORATION OF A HISTORICAL TEMPLE ENVIRONMENT (THE EXAMPLE OF THE CHURCH OF THE NEW MARTYRS OF THE UKRAINIAN PEOPLE IN THE CITY OF ZBORIV, TERNOPIL REGION)

The purpose of the article is to highlight the main trends and trends in the development of modern Ukrainian sacred art using the example of the interior of the church of the New Martyrs of the Ukrainian People in the city of Zboriv, Ternopil region, to analyze the work of artists who participated in the decoration of the church.

The methodological basis of the research is a complex of general scientific methods: description, conversations, comparison, and observation, as well as special methods: art analysis, natural surveys, and historical and comparative analysis.

The scientific novelty of the study consists of the analysis and characteristics of modern sacred art in the Church of the New Martyrs of the Ukrainian People in the city of Zboriv, Ternopil region. Data on the authors who participated in the decoration of the sacred building have been introduced into scientific circulation.

Conclusions Having highlighted the concept of the visual organization of the temple space and researched the formation of the stylistic orientation of modern Ukrainian sacred art on the example of the decoration of the Church of the New Martyrs of the Ukrainian People in the city of Zboriv, Ternopil Region, it was established that using innovative methods and techniques in combination with traditional materials in the organization of the sacred space, artists: Volodymyr Kupetskyi, Valerian Fedoryak, Taras Gatal, Mykhailo Zarytskyi, Ihor Kalyuzhnyi, Tetyana Vytyaglovska managed to combine different types of art: artistic forging, stained glass, mosaic, monumental painting (murals), easel painting (icon painting), decorative and applied art (embroidery), decorative and applied art (tapestry), managed to form a modern style of the interior of the temple without violating established canons and traditions.

Key words: sacred art, icon, wall painting, stained glass, mosaic.

Сакральне мистецтво в усі періоди існування впливало на духовний розвиток вірян. Потреби сучасного суспільства вимагають пошуку джерел, які б поєднували традицію з актуальними духовними та естетичними орієнтирами сьогодення. Таке питання виникало після спорудження нових та реконструкції існуючих культових будівель, адже постійно велись пошуки митців, які б могли задовільнити сучасні потреби належного оздоблення сакрального простору.

Дослідження розвитку церковного мистецтва в храмах Тернопільщини початку ХХІ століття є актуальним сьогодні, зважаючи на те, що в їх оздобленні використовуються нетрадиційні матеріали, сміливі рішення як митців, так і віруючих. Хоча ментально громади Тернопільської області тяжіють до проектування традиційних форм церков візантійського та базилікального типу, все частіше зустрічається сміливе використання доволі нових технік та технологій в оздобленні храмового середовища (Дацюк, 2020).

Перед науковцями постають завдання дослідження творчості художників, які приймали активну участь у візуальній організації сакрального простору з використанням сучасних новаторських прийомів та засобів. Сучасне сакральне мистецтво є об'єктом дослідження мистецтвознавців, істориків, архітекторів, кра-

єзнавців, журналістів, зокрема: Д. Степовик, Ю. Криворучко, М. Голубець, К. Москалець, В. Овсійчук та ін. Тема розвитку сучасного сакрального мистецтва Тернопільщини (1990–2020 рр.) є завжди актуальною і вимагає додаткових зусиль для її аналізу та вивчення (Дацюк, 2021).

Метою статті є висвітлення основних напрямів та тенденцій розвитку сучасного українського сакрального мистецтва на прикладі інтер'єру церкви Новомучеників українського народу у м. Зборів, Тернопільської області, та аналіз творчої праці митців, які брали участь в оздобленні храму.

Виклад основного матеріалу. Оздоблення та декорування сакрального простору передбачає поєднання архітектурних та мистецьких елементів, які взаємодоповнюють один одного та створюють гармонійний образ церкви. Внутрішній простір храму наповнюється канонічними елементами, кожен з яких має своє значення та виконує певну функцію. На початку ХХІ століття багато культових будівель вимагали відновлення та реконструкції. Митці вирішують організацію сучасного сакрального простору гармонійно з архітектурою храму. Яскравим прикладом такого вирішення є храм Новомучеників українського народу у м. Зборів, Тернопільської області.

Історія заснування храму у Зборові сягає 1627 року, коли власник міста Зборова Яків Собеський виділив землю під будівництво костелу біля східної брами міста. Будівля використовувалася в оборонних цілях, оскільки була розміщена поруч із захисними валами. (Біблія). Костел святої Анни був збудований у стилі бароко 1748–1755 рр. коштом власника села Плісняни Александера Седліського. До 1944 року він був римо-католицьким костелом, який у 1945 році був закритий більшовиками. У роки Другої світової війни костел потрапив під обстріл та зазнав значних руйнувань (Томчишин, 2019).

1992 року будівлю костелу передали греко-католицькій громаді. Храм є пам'яткою архітектури місцевого значення (охоронний №1912М) (Інтерактивна карта). Проект реконструкції сакральної будівлі виконав архітектор Анатолій Водоп'ян, проект дзвіниці – архітектор Руслан Білик. Церква розміщена на узвишші, вхідна брама увінчана дзвіницею. Будівля хрестово-купольна, над центральною навою запроєктовано прямокутний в плані барабан, перекритий куполом. Автор зберіг характерні риси стилю бароко: центральний фасад, бокові рамена хреста та вікна бані увінчані фронтонами з плавними вигнутими лініями. Під час реорганізації Зборівської єпархії роботи по відновленню храму зупинилися. У 2002 році з приходом на парафію о. Тадея Ноги оздоблювальні роботи відновилися і церква отримала назву Блаженних Новомучеників українського народу, які були проголошені Святішим Отцем Іваном Павлом II.

Церква розміщена на місцевості, яка є свідком подій козацької доби. Тут відбулася битва між українським козацьким військом на чолі з Богданом Хмельницьким та коронним військом польським під командуванням короля Яна II Казимира; події Першої та Другої світової війни.

Проводячи дослідження даної території, тернопільський краєзнавець Ігор Герета висунув гіпотезу, що костел святої Анни попередньо міг бути дерев'яним, пізніше перебудований на кам'яний. Всі храми занесені у військові карти, це найвищі точки на місцевості, тому під час бойових дій бароковий шпиль костелу був знищений, а стіни збереглися на рівні вікон. За словами о. Тадея, який прийшов на пара-

фію у 2002 році, церква вперше в історії УГКЦ обрала в покровителі 26 патронів – новомучеників українського народу, які трудилися для добра людей і віддали своє життя за віру Христову. Ця ідея стала головною концепцією в оздобленні храму, адже, як вказано у Святому Письмі в книзі пророка Ісаї, «... і перекують мечі свої на орала, і списи свої – на серпи: не підніме народ на народ меча, і не вчитимуться більше воювати» (Біблія. Від Матвія).

Іконографічно-літургійна традиція, яка була сформована протягом багатьох століть під впливом Святого Письма, Літургії та вчення Отців Церкви (Зятик, 2016), становить основу розпису храму Новомучеників українського народу. Ідейним натхненником та розробником концепції оздоблення внутрішнього сакрального простору став настоятель храму о. Тадей Нога.

В оздобленні храму використано метал та камінь. Метал, який був знаряддям вбивства, тортур перетворюється на добро та радість для людей, змінюючи свою функцію на користь служби Богу (престіл, кивот, тетрапод, проскомедійник, Царські та дияконські врата, світильники). Іконостас виготовлений із білого каменю.

Розписи церкви виконані тернопільським художником Володимиром Купецьким впродовж 2003–2008 рр. у візантійському стилі. У святилищі храму, в консі зображена ікона «Старозавітньої Трійці», авторство якої приписують Андрію Рубльову. Постації трьох Ангелів, які символізують Бога Отця, Бога Сина і Бога Святого Духа розміщені навколо прямокутного столу, на якому знаходиться жертвна чаша. Позаду Ангелів видніється Мамврійський дуб, що символізує дерево життя, яке Бог посадив в Едемі. Отвір у фронтальній частині престолу символізує вхід у Царство Боже – важкий шлях християнина, який повинен проявити наполегливість, щоб увійти в Небесне Царство. У Євангелії від Матвія сказано: «Ісус звернувся до Своїх учнів: «Істинно кажу вам: тяжко буде багатому увійти в Царство Боже! Ще кажу вам: легше верблюдові пройти крізь голчане вушко, ніж багатому увійти в Царство Боже» (Біблія. Ісая). Цей елемент з ікони «Старозавітня Трійця» (отвір в престолі) відображений в літургійних предметах, виконаних з металу та оздоблених кованими деталями.

Композиційним центром металевого престолу (рис. 4), проскомидійника, тетраподу є круглий отвір із вписаним у нього кованим рівнораменним хрестом у вигляді пелюсток квітки на фоні червоного скла з підсвіткою, що символізує вхід у Царство Боже, яке бачимо на іконі Андрія Рубльова. Біля престолу розташований кований триметровий семисвічник (рис. 4) у вигляді Мамврійського дубу.

Царські та дияконські врата виконані з металу майстром з Івано-Франківська Михайлом Зарицьким за проектом Мирослава Яремака. Цікавою розробкою митця є композиція, що уособлює Голгофу (рис. 1). Розп'яття з пристоячими: Богородицею ліворуч та Іваном Богословом праворуч розміщене на металевій конструкції (подібній до престолу, проскомидійника та тетраподу) у вигляді скрині, в якій зберігається плащаниця. Передня частина цієї конструкції складається з перехрещених вузьких металевих пластин, що утворюють ромбовидну решітку, обрамлену по периметру орнаментом з гронами винограду. По центру її розміщений отвір з червоним заскленням із вписаним кованим андріївським хрестом та Чашею терпіння. Конструкція розкладається: передня частина її опускається вниз і відкривається вітражне зображення двох Серафимів, бокові частини містять зображення ангелів, які наче на своїх крилах тримають Плащаницю. Вітражі виконав Валер'ян Федоряк з Івано-Франківська. Автор розробив також вітражні вставки для панікадила та кулю-всесвіт для двох менших світильників.

У святині храму в апсиді під іконою «Старозавітньої Трійці» Володимир Купецький зобразив ікону «Богоматір Велика Панагія», який є одним з варіантів іконографії Оранти. Богородиця представлена у блакитній туніці та червоному мафорії з піднятими вгору руками, на грудях у неї медальйон з зображенням Христа Еммануїла в імператорських шатах. Монументальна постать Заступниці височіє над зображеннями двадцяти шести новомучеників українського народу.

Праворуч, над входом у дияконник, розміщений монументальний розпис «Весілля в Канні Галілейській». В центрі ікони розміщена молода пара за святковим столом, позаду них будівля і урочисті завіси над дійством. По обидва боки від молодят учні Ісуса. На пере-

дньому плані ліворуч слуга наповнює шість посудин водою, яка згодом перетвориться на вино, праворуч Христос сидячи благословляє вміст глеків, позаду Нього Богородиця.

Ліворуч, над входом в ризницю, зображено сцену «Євхаристії» – Святе Причастя апостолів. У центрі композиції за престолом Ісус благословляє хліб і вино, по обидва боки від Нього по шість апостолів, що очікують Святого Причастя. Така іконографія сформувалась в VI столітті у Візантії. Існує два типи зображення Євхаристії: історичний та літургійний. Історичний тип відображає подію з історії, Тайну вечерю; літургійний тип є символічним, пов'язаний з Божественною Літургією та самою Тайною Євхаристії (Дацюк, 2021). Композиція «Святої Євхаристії» у Зборові належить до літургійного типу.

На відкосах вікон центральної нави зображено дванадцять апостолів, по два у кожному вікні; на вікнах святини – святителі Василій Великий та Іоанн Златоуст, Климент та Григорій Богослов. Під овальним куполом простягається з півночі на південь декоративний хрест. Традиційно на чотирьох вітрилах образи євангелістів: Івана, Луки, Матвія і Марка.

На хорах зображена монументальна композиція «Зішестя Святого Духа». По центру ікони зображена Богородиця, по обидва боки від Неї півколом, відкритим до глядача, сидять дванадцять апостолів, в руках тримають сувої, що вказують на їх місіонерську діяльність, над їхніми головами вогненні язички. Присутність Святого Духа передана через відкрите небо, з якого виходять тринадцять променів (Поліщук, 2018).

У склепінні над хорами, у наві церкви Володимир Купецький зобразив чотири ключові події з Євангельської історії у формі хреста, кожне рамено якого містить такі сюжети: «Різдво Христове», «Розп'яття з пристоячими», «Воскресіння Господнє», «Вознесіння Господнє».

У центрі композиції ікони «Різдво Христове» Богородиця лежить на червоному ложе, огорнута в пурпуровий мафорій, у яслах лежить Ісус Христос оповитий білими пеленами, над яким схилились осел, віл та три ангели. В нижній частині ікони ліворуч зображений Йосип та старець, праворуч – повитуха і служниця омивають немовля.

Сцена «Розп'яття з пристоячими» змальована на фоні Єрусалимської стіни, на горі Голгофі. В центрі композиції зображено розп'ятого Христа на трираменному хресті у білій стегновій пов'язці, голова опущена на праве плече, ногами опирається на перекладину хреста, руки розведені в сторони з розкритими долонями. Біля підніжжя хреста зображений череп. Ліворуч Спасителя зображені Богородиця та Марія Магдалина, праворуч – Іван Богослов та римський воїн Лонгін.

Ікона «Воскресіння Господнє» («Зішестя в ад») виконана згідно візантійського канону: у центрі композиції зображений Ісус Христос у сяйві блакитної мандорли, у білих шатах, що стоїть на двох дерев'яних дошках, які утворюють хрест і символізують повалені ворота в пекло. Праворуч від Христа навколішках зображена Єва з простягнутими до Нього руками, ліворуч постать Адама, Ісус повернутий до нього і тримає його за руку. Позаду, по обидва боки від Спасителя, зображені праведники, які чекали на прихід Месії.

Ікона «Вознесіння Господнє» поділена на дві частини: земну та небесну. На земній частині в центрі композиції з піднятими вгору у молитві руками зображена Богородиця, в оточенні дванадцятьох апостолів. Позаду Неї два ангели у білих шатах. У небесній частині Ісус Христос сидить у блакитній мандорлі, яку два ангели підносять до Небес, правицею благословляє своїх учнів. Пагорб позаду символізує місце Вознесіння Ісуса Христа, яким є Оливна гора.

У стінописі храму Новомучеників українського народу присутній геометричний, стилізований орнамент, який доповнює та збагачує фігуративні зображення. Елемент рівнораменного чотирипелюсткового хреста з рапорту на декоративному фризі, що проходить по периметру церкви, використаний у вітражному вікні, як обрамлююча стрічка.

Храм збудований з блоків каменю-пісковика, товщина стін становить 1.75 м. Гідроізоляція в нижній частині сакральної будівлі відсутня, кам'яні стіни втягують вологу, тому верхня частина храму оздоблена настінними розписами, а стіни нави – іконами. Було створено шість триптихів (рис. 3) на стінах центральної нави у вигляді тризуба. Ідея їх така: середній образ містить зображення святого, по

обидва боки якого історичні праведники, діяльність яких пов'язана з діянням преподобного на центральній іконі. На північній стіні розміщено три триптихи: Свята рівноапостольна княгиня Ольга по центру, зліва святий Костянтин, справа свята Олена; священномученик Йосафат височіє між святими Борисом та Глібом, патріарх Йосиф Сліпий у «товаристві» святого Антонія та преподобного Феодосія Печерського. Південна стіна містить зображення Святого рівноапостольного князя Володимира серед святих Андрія Первозванного та Івана Хрестителя; святих Косму та Дем'яна можна споглядати з Миколаєм Чарнецьким; «батька» УГКЦ, митрополита Андрея Шептицького, поруч з святими Кирилом та Мефодієм.

Під триптихами нижня частина стіни храму по периметру оформлена панеллю (рис. 3), яка імітує тюремну кам'яну стіну з нішами, в яких розміщені вишиті чорно-білі зображення патронів, покровителів храму та новітніх святих. Світлове оформлення образів під час літургії створює містичну атмосферу поєднання матеріального світу з потойбіччям.

Стінописи Володимира Купецького вирізняються високим рівнем майстерності рисунку, відчуттям композиційного такту від загального образу, до найменших деталей. Завдяки лінії виявляється форма фігур, розписи майстра вирізняються графічністю та декоративністю, виконані у відповідності до візантійської іконографії. У колористиці переважають охристокоричисті та блакитні кольори, доповнені пастельними відтінками. Як і у візантійських храмах, розписи не заповнюють усю поверхню стін, а зосереджені в сакралізованих ділянках ієрархічної системи (Рудич, 2015).

Окрасою храму є двоярусний іконостас (рис. 2), виконаний з білого каменю за проектом о. Тадея Ноги, який нагадує силует будівлі візантійського храму з колонадами у два ряди. На двох крайніх колонах другого ярусу розміщені ангели у повний ріст, написані на липовій дошці акриловими фарбами. Круглі кам'яні обрамлення між колонами у другому ярусі розміщені одна над одною від краю стіни і до центру іконостасу таким чином, щоб розкрити вигляд на святилище, збільшивши візуальний простір храму.

Ікони для іконостасу виконав Володимир Купецький у візантійському стилі. Намісний

ряд складають образи Богородиці та Ісуса Христа, святого Миколая та намісна ікона Новомучеників українського народу. На кованих Царських вратах зображено чотирьох євангелістів, на дияконських – святого Романа Сладкопівця та архангела Михаїла. У другому ряду розташовані празникові ікони. Особливістю празникового ряду є те, що замість ікони Введення в храм Пресвятої Богородиці вкладено ікону Покров Пресвятої Богородиці.

Колорит іконостасу витриманий у золотаво-охристих, сріблясто-блакитних і червоних барвах, що гармонійно створює єдиний ансамбль з настінними розписами. Вівтарна перегородка виконана у нетрадиційних матеріалах та показує сміливі рішення митців та вірян в сприйнятті сучасного храмового середовища.

З важливих атрибутів сакрального простору є хоругви. Окрасою храму Новомучеників українського народу у Зборові стали мистецькі гобеленові хоругви (рис. 3), виткані художницею з м. Чортків, Тернопільської області Тетяною Витягловською. На них знайшли своє відображення: Ісус Христос та Богородиця Діва з омофором у руках у повний ріст, поясне зображення святого Миколая та блаженної Йосафати Гордашевської. Святі на хоругвах виконані згідно іконографічного канону на сіро-охристому живописному тлі, що стали невід’ємним гармонійним елементом храмового середовища.

На фасаді сакральної будівлі, праворуч від центрального входу розміщена мозаїчна копія ікони Пресвятої Богородиці з Ісусом (Одигітрія), яку польський король Ян III Собеський подарував костелу. Вона зберігалась в костелі до 1945 року, а потім була вивезена до Польщі. Зараз ікона знаходиться у римо-католицькій семінарії у Львові. Мозаїчну копію Богородиці та Ісуса на золотому тлі у біло-перламутрових шатах. виконав художник-монументаліст Ігор Калюжний з м. Рівне (Щебрій, 2019).

Ігор Калюжний разом з майстрами дизайн-студії «Образ» з Рівного прикрасили стелю надбрамної дзвіниці монументальною композицією з зображенням чотирьох серафимів. Небесний світ зображений у вигляді кіл з градацією кольорів від блакитного до темно-синього, зірок та сонця, від якого розходяться промені.

Настінні розписи дзвіниці виконав художник Тарас Гатала з с. Біла Тернопільського району. На північній стіні автор зобразив композицію «Ісус навчає учнів». Праворуч від входу в дзвіницю зображений Христос, що сидить на горі в Галілеї, у лівій руці тримає розгорнуту сувій, правою благословляє людей, що знаходяться біля підніжжя гори. Найближче до Нього розміщені апостоли. Ліворуч над входом три ангели схилились у молитві до Спасителя.

На південній стіні по два боки від входу у дзвіницю митець відтворив сюжет «Причастя апостолів», де зображено дві постаті Ісуса

Рис. 1. Композиція «Голгофа» у храмі Новомучеників українського народу у м. Зборів

Рис. 2. Іконостас храму Новомучеників українського народу у м. Зборів, Тернопільської області

Рис. 3. Фрагмент інтер'єру храму Новомучеників українського народу у м. Зборів, Тернопільської області

Рис. 4. Дарохранильниця, престол, семисвічник

Христа, що подає вино та хліб апостолам. Деякі дослідники вважають, що дві постаті вказують на дві природи Христа божественну та людську, та одночасне Причастя всіх апостолів (Поліщук, 2020). Над входом два ангели в білих шатах тримають ініціали Ісуса Христа «ІС» «ХС». Вікна дзвіниці оздоблені вітражами із зображенням архангелів: Михаїла та Гавриїла.

Висновки. Розглянувши внутрішнє оздоблення храму Новомучеників українського народу у м. Зборів, Тернопільської області, та проаналізувавши твори сакрального мистецтва, бачимо, що сучасний храмовий інтер'єр

включає поєднання різних видів мистецтва: художню ковку, вітраж, мозаїку, монументальний живопис (стінописи), станковий живопис (іконопис), декоративно-прикладне мистецтво (вишивка), декоративно-ужиткове мистецтво (гобелен), які доповнюють один одного та збагачують релігійний простір. Використовуючи новаторські прийоми і техніки у поєднанні з традиційними матеріалами в організації сакрального простору, митцям вдалося сформувати сучасну стилістику інтер'єру храму.

Матеріали статті не є вичерпними і потребують подальших наукових досліджень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дацюк Н. М. Сакральне мистецтво початку ХХІ століття в оздобленні храмового середовища Марійського духовного центру в селі Зарваниця / Н. М. Дацюк, М. М. Нетриб'як. *Art and Design*. 2021. № 4 (16). С. 78–87.
2. Дацюк Н. Сучасні тенденції оздоблення храмового середовища з використанням нетрадиційних технік у сакральному мистецтві ХХІ ст. *KELM Scientific issue of Knowledge, Education, Law, Management*. 2020. Випуск №8 (36) том. 1. С. 45–50.
3. Зятюк Б. Поліхромія святилища храму Святих апостолів Петра і Павла с. Липники 2006-2013 рр.: пошуки мистецького стилю та іконографії. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2016. Вип. 28. С. 176–188. URL: https://lnam.edu.ua/files/Academy/nauka/visnyk/pdf_visnyk/28/18.pdf (дата звернення 24.05.2023)
4. Інтерактивна карта Української Греко-Католицької Церкви. : веб-сайт. URL: <https://map.ugcc.ua/view/717-tserkva-novomucheniv-ukraynskogo-narodu-m-zboriv-ternopilska-oblast> (дата звернення: 19.06.2023).
5. Криворучко Ю. Границі сакрального. 2020. URL: <https://zbruc.eu/node/94818> (дата звернення: 09.06.2023).
6. Куневич Б. Тернопільсько-Зборівська архієпархія УГКЦ. Парафії, монастирі, храми. Шематизм. *ТОВ «Новий колір»*. 2007. 520 с.
7. Овсійчук В. Оповідь про ікону / В. Освійчук; Д. Кривавич; наук. ред. С. Павлюк. – Львів: Ін-т народознавства НАН України, 2000. 396 с.

8. Поліщук Н. Іконографія Зішестя Святого Духа: благо-дарити і благо-словити. 2018. URL: https://risu.ua/ikonografiya-zishestya-svyatogo-duha-bлаго-dariti-i-bлаго-sloviti_n91020 (дата звернення: 10.06.2023).
9. Поліщук Н. Іконографія Тайної вечері: Причастя та зрада. 2020. URL: https://risu.ua/ikonografiya-taynoji-vecheri-prichastya-ta-zrada_n103929 (дата звернення: 15.06.2023).
10. Рудич О. Церковні розписи випускників Львівської національної академії мистецтв. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2015. Вип. 27. С. 191–201.
11. Степовик Д. Український стиль ікон: Творчість Василя Стефурака. *Misioner*, 2015. 384 с.
12. Томчишин Ю. Древня святиня Зборова на Тернопільщині: старовинні дзвони, трагічні історії українських новомучеників та ікона з минулого, Тернопіль. 2019. URL: <https://poglyad.te.ua/rehiony/drevnya-svyatynya-zborovana-ternopilshhyni-starovynni-dzvony-tragichni-istoriyi-ukrayinskyh-novomucheniv-ta-ikona-z-mynulogo.html> (дата звернення: 19.06.2023).
13. Цебрій Є. У Зборові освятили копію унікальної історичної ікони. Краса неймовірна! Тернопіль, 2019. URL: <https://te.20minut.ua/Podii/u-zborovi-osvyatili-kopiyu-unikalnoyi-istorichnoyi-ikoni-krasa-neymovi-10818912.html> (дата звернення: 20.06.2023).
14. Церква Новомучеників українського народу в м. Зборові. 2009. URL: <https://irp.te.ua/2009-11-03-12-21-02/> (дата звернення: 10.06.2023).
15. Біблія. Ісаїя 2:4. URL: <https://www.bible.com/uk/bible/186/ISA.2.4.UBIO> (дата звернення: 09.05.2023).
16. Біблія. Від Матвія 19:23-24. URL: <https://www.bible.com/uk/bible/186/ISA.2.4.UBIO> (дата звернення: 09.05.2023).

REFERENCES:

1. Datsiuk, N. (2021) Sakralne mystetstvo pochatku XXI stolittia v ozdoblenni khramovoho seredovyscha Mariiskoho dukhovnoho tsentru v seli Zarvanytsia [The Sacred Art of the Beginning of the xxi century in Decoration of the Temple Environment of Maria's Spiritual Centre in Zarvanytsia]. *Art and Design № 4 (16)*. 78–87 [in Ukrainian].
2. Datsiuk, N. (2020). Suchasni tendentsii ozdoblennia khramovoho seredovyscha vykorystanniam netradytsiinykh tekhnik u sakralnomu mystetstvi XXI st. [Modern trends in the decoration of the temple environment with the use of non-traditional techniques in the sacred art of the XXI century]. *KELM Scientific issue of Knowledge, Education, Law, Management*, 8 (36) vol. 1, 45–50. [in Ukrainian].
3. Ziatyk, B. (2016). Polikhromiia sviatylyshcha khramu Sviatykh apostoliv Petra i Pavla s. Lypnyky 2006–2013 rr.: poshuky mystetskoho styliu ta ikonohrafii [Polychromy of the sanctuary of the Church of the Holy Apostles Peter and Paul s. July 2006-2013: search for artistic style and iconography]. *Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv – Bulletin of the Lviv National Academy of Arts*, 28, 176–188 URL: https://lnam.edu.ua/files/Academy/nauka/visnyk/pdf_visnyk/28/18.pdf (Last accessed: 24.10.2021) [in Ukrainian].
4. Interaktyvna karta Ukrainiskoi Hreko-Katolytskoi Tserkvy. [Interactive map of the Ukrainian Greek Catholic Church.]. URL: <https://map.ugcc.ua/view/717-tserkva-novomucheniv-ukraynskogo-narodu-m-zboriv-ternopilska-oblast>. (Last accessed: 24.05.2023) [in Ukrainian].
5. Kryvoruchko Yu. (2020). Hranytsi sakralnoho. [The boundaries of the sacred.]. URL: <https://zbruc.eu/node/94818> (Last accessed: 09.06.2023) [in Ukrainian].
6. Kunevych, B. (2007). Ternopilsko-Zborivska arkhieparchiia UHKTs. Parafii, monastyri, khramy. Shematyzm [Ternopil-Zboriv Archdiocese of the UGCC. Parishes, monasteries, emples. Schematism] TOV “Novyi kolir” [in Ukrainian].
7. Ovsyichuk, V., Krvavych D. (2000). Opovid pro ikonu. [A story about an icon.]. Lviv: Institute of Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine. [in Ukrainian].
8. Polishchuk N. (2018). Ikonohrafiia Zishestia Sviatoho Dukha: blaho-daryty i blaho-slovyty. [Iconography of the Descent of the Holy Spirit: thanking and blessing] URL: https://risu.ua/ikonografiya-zishestya-svyatogo-duha-bлаго-dariti-i-bлаго-sloviti_n91020 (Last accessed: 10.06.2023) [in Ukrainian].
9. Polishchuk N. (2020). Ikonohrafiia Tainoi vecheri: Prychastia ta zrada. [Iconography of the Last Supper: Communion and Betrayal] URL: https://risu.ua/ikonografiya-taynoji-vecheri-prichastya-ta-zrada_n103929 (Last accessed: 15.06.2023) [in Ukrainian].
10. Rudych, O. (2015). Tserkovni rozpysy vypusnykiv Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv [Church paintings of graduates of the Lviv National Academy of Arts.] *Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv – Bulletin of the Lviv National Academy of Arts*, 27, 191–201. [in Ukrainian].
11. Stepovyk D. (2015). Ukrainyskyi styl ikon: Tvorchist Vasylia Stefuraka. [Ukrainian style of icons: Creativity of Vasyl Stefurak]. *Misioner*. [in Ukrainian].
12. Tomchyshyn Yu. (2019). Drevnia sviatynia Zborova na Ternopilshhyni: starovynni dzvony, trahichni istorii ukrainskykh novomucheniv ta ikona z mynuloho, Ternopil. [The ancient shrine of Zborov in the Ternopil region:

ancient bells, tragic stories of Ukrainian new martyrs and an icon from the past, Ternopil] URL: <https://poglyad.te.ua/rehiony/drevnya-svyatynya-zborova-na-ternopilshhyni-starovynni-dzvony-tragichni-istoriyi-ukrayinskyh-novomuchen-ykiv-ta-ikona-z-mynulogo.html> (Last accessed: 19.06.2023) [in Ukrainian].

13. Tsebrii E. (2019). U Zborovi osviiatly kopiiu unikalnoi istorichnoi ikony. Krasa neimovirna! Ternopil. [A copy of a unique historical icon was consecrated in Zborov. Unbelievable beauty!] URL: <https://te.20minut.ua/Podii/u-zborovi-osviiatili-kopiyu-unikalnoyi-istorichnoyi-ikoni-krasa-neymovi-10818912.html> (Last accessed: 19.06.2023) [in Ukrainian].

14. Tserkva Novomuchenykiv ukrainskoho narodu v m. Zborovi. (2009). [Church of the New Martyrs of the Ukrainian People in Zborov.] URL: <https://irp.te.ua/2009-11-03-12-21-02/> (Last accessed: 10.06.2023) [in Ukrainian].

15. Bibliia. Isaia 2:4. [The Bible. Isaiah 2:4.] URL: <https://www.bible.com/uk/bible/186/ISA.2.4.UBIO> (Last accessed: 09.05.2023) [in Ukrainian].

16. Bibliia. Vid Matviiia 19:23-24. [The Bible. From Matthew 19:23-24.] URL : <https://www.bible.com/uk/bible/186/ISA.2.4.UBIO> (Last accessed: 09.05.2023) [in Ukrainian].